

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

**СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ
НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ:
ІСТОРІЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали
IV Всеукраїнської науково-практичної конференції
У двох частинах
Частина 2

(Суми, 19 травня 2017 року)

Суми
2017

**ПОНЯТТЯ «ПОДАТКОВЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ»:
ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА, СКЛАД ТА ОСОБЛИВОСТІ**

Нормативно-правове регулювання податкової сфери останнім часом дещо відзначається динамічністю змін. Лише за останні роки до Податкового кодексу України вносилися численні зміни та доповнення, які поступово удосконалюють дану сферу.

Доктрина податкового законодавства є досить «молодою», оскільки концепція податкового права бере свій початок з створення Податкового кодексу України (Далі – ПК України) від 02.12.2010 року. Тому набуває актуальності питання регулювання податкової сфери, зокрема поняття «податкове правопорушення» та відповідальності за його вчинення [1].

Інститут відповідальності має кожна система, і податкова не є виключенням. Все більшої уваги потребує регулювання та попередження податкових правопорушень, які сприяють поширенню бездіяльності правових органів щодо усунення їх проявів. Це питання тісно пов'язане з застосуванням санкцій податкових норм. Юридичною основою всіх видів відповідальності є санкції правових норм, а юридичним фактом, що зумовлює її виникнення в кожному окремому випадку, є правопорушення.

Згідно зі статтею 109.1 ПК України, податкове правопорушення – це протиправні діяння (дія чи бездіяльність) платників податків, податкових агентів, та/або їх посадових осіб, а також посадових осіб контролюючих органів, що призвели до невиконання або неналежного виконання вимог, установлених ПК України та іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи [1].

Д. В. Вінницький та В. С. Белих вважають, що податкове правопорушення – це діяння, тобто вольовий акт людини чи організації в умовах конкретної обстановки, спрямований на досягнення певного негативного результату [2, с. 178].

С. Г. Пепеляєв, порушуючи питання про порушення законодавства про доходи та збори, розуміє під ним протиправне винне діяння, яким не виконуються або неналежним чином виконуються обов'язки, порушуються права та законні інтереси учасників податкових правовідносин, і за яке встановлено юридичну відповідальність [3, с. 235].

М. П. Кучерявенко під податковим правопорушенням розуміє протиправне (передбачене податковим законодавством), винне діяння (дія чи бездіяльність) особи, пов'язане з невиконанням чи неналежним виконанням податкового обов'язку, за яке передбачена юридична відповідальність [4, с. 118]. П. М. Годме дещо деталізує увагу на даному понятті, і вказує, що податкове правопорушення є прямим навмисним або ненавмисним порушенням податкового закону, що розкриває сутність поняття через категорію «вини». [5, с. 407].

З точки зору юридичної науки, будь-яке правопорушення, у тому числі податкове, має певні ознаки, або складові частини правопорушення. Якщо відсутня наявність хоча б одного з цих елементів, як наслідок – не вдається визначити таке порушення відповідно до чинних нормативно-правових актів як правопорушення.

Склад податкового правопорушення має істотну значимість у дотриманні таких конституційних принципів як законність, обґрунтованість, справедливість при застосуванні юридичної відповідальності до всіх суб'єктів фінансового права, а також допомагає, а також слугує критерієм відмежування одного податкового правопорушення від іншого, шляхом виділення правомірні та протиправні діянь.

ПК України не містить вказівки на «склад податкового правопорушення», що є суттєвим недоліком, але визначає лише загальну родову конструкцію та визначає основні елементи складу податкового правопорушення. Конкретні склади податкових правопорушень чітко визначені у статтях 117–128 ПК України.

Проте серед науковців існує певна спорідненість у визначенні даного поняття, а саме Д. О. Гетманцев, Р. В. Макарчук та Я. С. Толкачов вважають, що склад податкового правопорушення слід розуміти як умови, закріплені в законі, при недотриманні яких у сукупності діяння учасника податкових правовідносин оцінюється як порушення, що тягне за собою санкції [3, с. 237].

Податкове правопорушення має свої складові елементи, які становлять об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт та суб'єктивна сторона.

Об'єкт – це суспільні відносини, на які спрямоване діяння і яким завдається шкода в результаті вчинення правопорушення. Такими є відносини, що встановлюють порядок реалізації податкового обов'язку в широкому розумінні та фактично становлять фінансовий інтерес держави, що формує централізовані грошові фонди за рахунок податків та зборів [6, с. 646].

Об'єктивна сторона податкового правопорушення показує його вираження зовні та має своїми складовими такі елементи протиправної поведінки, які характеризують правопорушення як певний акт зовнішнього прояву в об'єктивній дійсності. Об'єктивна сторона податкових правопорушень передбачає як дію, так і бездіяльність та утворюється з сукупності визначених у нормі права ознак як обов'язкових (діяння, з певними – наслідки та причинний зв'язок), так і факультативних (час, місце, обстановка, спосіб, знаряддя та засоби вчинення правопорушення). Додаткові

ознаки набувають правового значення лише у випадку прямої вказівки у нормі права [7, с. 285].

Щодо узагальнення питання суб'єкта податкового правопорушення, то ним може бути фізична та юридична особа. Таким чином, законодавством передбачено чотири групи суб'єктів, а саме: платники податків, податкові агенти, посадові особи контролюючих органів, посадові особи платників податків та податкових агентів. Відповідно до ст. 110 ПК України, наведені вище категорії населення виступають суб'єктами вчинення податкових правопорушень та несуть відповідальність у разі вчинення порушень, визначених законами з питань оподаткування та іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи [1].

Тобто, посадові особи контролюючих органів, які згадуються в статті 109 Податкового кодексу взагалі відсутні, що породжує невизначеність в цьому питанні. Більш того, всі склади податкових правопорушень, які встановлені у главі 11 розділу II Податкового кодексу України не передбачають суб'єктом відповідальності посадову особу контролюючого органу. Тому у такому випадку доречно говорити про дисциплінарне правопорушення, про яке, до речі, не йдеться у статті 111 Податкового кодексу України, де передбачена можливість бути притягненим за вчинення податкового правопорушення до фінансової, адміністративної, кримінальної відповідальності [8].

Проблемним є питання наявності суб'єктивної сторони у податкових правопорушеннях, оскільки породжує багато дискусій та суперечок серед науковців в даній сфері. Суб'єктивна сторона податкового правопорушення включає вину, а також цілі та мотиви протиправної поведінки та дозволяє відмежувати протиправне діяння від правомірної поведінки, а також розмежувати схожі за ознаками об'єктивної

сторони склади податкових правопорушень. До того ж, виключення суб'єктивної сторони зі складу податкового правопорушення призводить до порушення принципів справедливості та індивідуалізації фінансово-правової відповідальності за порушення податкового законодавства.

Проводячи аналіз елементів складу податкового правопорушення, що передбачені статтями 117–128 ПК України, слід дійти висновку, що українське законодавство ще має свої прогалини та потребує вдосконалення, про що свідчить положення податкового законодавства з приводу відповідальності за податкові правопорушення. Одним із суб'єктів відповідальності є юридичні особи. Але виникає питання з приводу усвідомлення ними мотивів чи мети вчинення правопорушення.

Таким чином, українське законодавство все-таки потребує реформування у сфері податкових правопорушень. Аналіз положень Податкового кодексу України, які визначають систему податкових правопорушень (ст. ст. 117–128), дає можливість стверджувати, що суб'єктивна сторона суб'єктів податкового права жодним чином не впливає на кваліфікацію податкових правопорушень. По-друге, податкове право має складові імперативних начал, тобто головним методом на сьогодні є імперативний.

1. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] : Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI // Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/paran2349#n2349>.

2. Белых В.С. Налоговое право России. Краткий учебный курс / В.С.Белых, Д.В. Винницкий. – М. : НОРМА, 2004. – 320 с.

3. Налоговое право: учеб. пособ. / под ред. С.Г. Пепеляева. – М., 2005. – 343 с.

4. Податкове право України: навч. посіб. / за ред. М.П. Кучерявенка. – Х., 2010. – 255 с.

5. Годме П.М. Финансовое право / П.М. Годме. – М., 1998. – 428 с.

6. Податковий кодекс України: постатейний коментар : у 2 ч. / В. В. Білоус, Л. К. Воронова, О. О. Головашевич та ін. ; за ред. М. П. Кучерявенка. – Х. : Право, 2011. – Ч. 1. – 1038 с.

7. Хачатуров, Р. Л. Общая теория юридической ответственности : монография / Р. Л. Хачатуров, Д. А. 1 Липинский. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2007. – 382 с.

8. Гедзюк О.В. Інститут вини у податковому праві України. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : file:///C:/Users/HP/Downloads/Gedziuk_2014-4.pdf

ІВЕРШЕНЬ А.

(науковий керівник – к. і. н., доц. *В. А. Нестеренко*)

АНАЛІЗ ВИБОРЧИХ СИСТЕМ В УКРАЇНІ В ПЕРІОД ЇЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

На сьогодні одним з основних інститутів демократії є вибори. Вони являють собою певний механізм, який забезпечує її існування та функціонування, а також з ними пов'язана реалізація політичних прав громадян та їх участь у формуванні різних органів держави. Вибори стимулюють позитивні зміни і загальний розвиток суспільства, оскільки ведеться пошук оптимальних шляхів для подолання недоліків існуючого політичного курсу та утвердження нового напрямку діяльності держави. На результати виборів та їх ефективне проведення впливає багато факторів: ідеологія, стереотипи і уподобання виборців та, зокрема, тип виборчої системи, яка застосовується.

Виборча система – це встановлений законодавством спосіб голосування, визначення його результатів і розподілу мандатів у виборних органах [1, с. 293].

Сучасні демократичні країни застосовують найрізноманітніші виборчі системи. На сьогодні їх налічується близько 350 різновидів, кожна із яких має свої переваги та недоліки. Але виділяють три основні типи - мажоритарна, пропорційна та змішана. Мажоритарна система передбачає